

IMPLEMENTÁCIA LISABONSKEJ STRATÉGIE V PODMIENKACH SR

IMPLEMENTATION OF LISBOAN STRATEGY IN SLOVAKIA

Alfréd Veselovský, Lucia Vaňová

Anotácia:

Európska únia si na summite Európskej rady v roku 2000 v portugalskom Lisabone stanovila plán, stať sa do roku 2010 najdynamickejšou a najviac konkurencieschopnou, poznatkovo orientovanou ekonomikou sveta. Príspevok analyzuje stav, implementáciu, nedostatky a naplnenie cieľov Lisabonskej stratégie členskými krajinami EÚ, zvlášť Slovenskou republikou, v polovici vytýčeného obdobia.

Kľúčové slová:

EÚ, Lisabonská stratégia, znalostná ekonomika, informačná spoločnosť, konkurencieschopnosť

Abstract:

The European Union worked out a plan on summit of European Council in 2000 in Portugal Lisbon to grow into the most dynamic and competitive, knowledge oriented economy of the world until 2010. This article analyses the status, implementation, negatives and fulfilment of Lisbon strategy aims by EU member countries, especially by Slovak Republic, in the half of defined period.

Key words:

EU, Lisbon strategy, knowledge economy, information society, competitiveness

ÚVOD

V marci roku 2000 Európska rada v Lisabone stanovila nový strategický cieľ pre nasledujúce desaťročie: „*stať sa najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou znalostnou ekonomikou sveta, schopnou udržateľného ekonomického rastu s väčším množstvom kvalitných pracovných príležitostí a vyššou sociálnou súdržnosťou.*“

CIEĽ A METÓDY

Cieľom príspevku je analyzovať naplnenie a implementáciu Lisabonskej stratégie schválenej v roku 2000 členskými krajinami EÚ, ako aj stav v nových členských krajinách po ich vstupe v roku 2004. Pri stanovovaní výsledkov boli použité metódy analýzy, porovnávania a dedukcie, pričom boli využité materiály a údaje jednotlivých členských štátov a dokumenty EÚ.

DISKUSIA

Európa a Lisabonská stratégia

Konkurencieschopnosť Európy v 21. storočí a samotná podstata európskej spoločnosti závisí od toho, ako budeme reagovať na tri ústredné výzvy moderného globálneho hospodárstva:

- na samotnú globalizáciu, s tlakom na nárast konkurencie zo strany vyspelých, ale aj niektorých rozvojových krajín;

- na permanentnú a rýchlu zmenu nielen v technológiách, ale aj na trhoch, v trendoch a v obchodných modeloch;
- na chronickú hospodársku a politickú nestabilitu, ktorá ovplyvňuje dodávky energie, trendy v migrácii obyvateľstva, širšie ekonomické prostredie a geopolitickú úlohu Európskej únie vrátane súťaže medzi odlišnými ekonomickými a sociálnymi modelmi.

Voľbou Európy vyjadrenej v Lisabonskej deklarácii je opierať jej stratégiu konkurencieschopnosti o výnimočnosť, o infraštruktúru vysokej kvality, o verejnú správu, o životné prostredie, o systém sociálneho zabezpečenia, pracovnú silu, trhy práce, a o mnoho ďalších veličín. Táto voľba je odrazom prezieravého pochopenia toho, že v oblasti globálneho hospodárstva nemá Európa žiadnu budúcnosť, ak sa bude pokúšať konkurovať ako lacný výrobca, preto nemôžeme napodobňovať našich konkurentov tým, že budeme hľadať najnižšie pracovné náklady, najnižšie dane, najnižšie štandardy v oblasti životného prostredia, v sociálnej oblasti, zdravotnej starostlivosti a bezpečnosti.

Viac ako 80 % výmeny európskych výrobkov a služieb prebieha v rámci Európskej únie. Veľký a narastajúci európsky trh predstavuje nepostrádateľný základ dôvery v ekonomiku, ktorá vytvára investície, rast a pracovné príležitosti. V rokoch 2005 až 2007 by miera rastu v Európe mohla stúpnuť o takmer 1 % ročne a v rokoch 2007 až 2010 okolo 0.5 % ročne tým, že sa vyčerpá celý rozpočet Európskej únie, znížia sa úrokové sadzby, dôjde k prijatiu politiky EIB, čím zvýšime súkromné investície a presmerujeme národné a európske verejné výdavky do plnenia Lisabonských cieľov. Do roku 2010 by sa tým získalo ďalších 3.4 milióna pracovných príležitostí. Ich počet sa postupne môže zvýšiť až na 4.7 milióna. Najlepšia možnosť Európy globálne konkurovať je založená na zlepšení jej výkonnosti v najvyspelejších odvetviach. To znamená, že Lisabonská stratégia podstatne závisí na „Dokonalejšej Európe“ v znalostnej ekonomike, ktorá obsahuje dva základné komponenty:

- vytvorenie kvalitne vyškolenej a vzdelanej pracovnej sily;
- nárast výskumu a inovácie.

Vzdelanie je základnou kategóriou udržateľného rastu. Zvýšenie priemernej vzdelanosti o jeden rok predstavuje 5 % nárast produktivity v krátkodobom horizonte a v rámci dlhodobého rastu ďalších 2.5 %. Vyššia úroveň výchovy a vzdelávania zvyšuje životné príležitosti, sociálne začlenenie, lepšiu prácu a aktívne občianstvo. Čo sa týka zabezpečenia týchto cieľov, zaostávame. V roku 2000 celkové výdavky na vzdelanie v Európskej únii predstavovali 4.9 % HDP. Výdavky na študenta získavajúceho vyššie vzdelanie sú v USA o 2- 5% vyššie ako v členských štátoch EÚ.

Ak chce Európa skutočne vytvoriť spoločnosť založenú na vedomostiach, je nevyhnutné zvýšiť vzdelanostnú úroveň všetkých obyvateľov. Európa investuje do systému vzdelávania príliš málo, jeden z piatich Európanov odchádza zo školy predčasne. V USA a v Japonsku je podiel študentov, ktorí ukončili vyššie vzdelanie proporčne o 50 % vyšší než v Európskej únii.

Európa nevyhnutne potrebuje viac výskumných pracovníkov, pričom súčasní výskumní pracovníci potrebujú náležitý stimul, aby ostali pracovať v Európe. Do roku 2010 potrebujeme získať aspoň 700,000 nových výskumníkov. Vedecká kariéra v Európe musí byť pre mladých Európanov ako aj pre vedcov tretieho sveta atraktívnejšia, aby si namiesto Spojených štátov zvolili Európu. Percento vedeckých pracovníkov Európskej únie predstavuje 5.4 %, kým v USA je to 8,7% a v Japonsku 9,7%.

Telekomunikačný sektor zohráva v spoločnosti poznatkov osobitnú úlohu. Aby sme v súčasnosti mohli byť konkurencieschopní, je nevyhnutné mať tú najvyspelejšiu digitálnu technológiu. Je nutné dokončiť a implementovať e-plán z roku 2005. Prípravy e-plánu na rok

2010 by sa mali začať čo najskôr. Priepastný rozdiel medzi digitálnymi technológiami a zručnosťami pracovných síl je možné preklenúť prostredníctvom výchovy a vzdelávania. Spolu s ostatnými kľúčovými politikami, aj táto je základom pre rozvoj európskej konkurencieschopnosti.

Plnenie cieľov Lisabonskej stratégie v členských krajinách EÚ

Spomedzi členských štátov EÚ je najlepším „žiakom“ pri plnení cieľov Lisabonskej stratégie Švédsko, ktoré splnilo 12 zo 17 merateľných lisabonských cieľov stanovených pred piatimi rokmi. Na druhom mieste je Dánsko s 9 a na treťom Británia so 7 splnenými cieľmi. Dve najväčšie ekonomiky v EÚ Francúzsko a Nemecko splnili zatiaľ len tri ciele. Najhoršie je Taliansko s dvoma splnenými cieľmi. Z nových členských štátov má najlepšie hodnotenie Estónsko. Celkové hodnotenie plnenia Lisabonskej stratégie zo strany EÚ je stupňom C. Slovensko je medzi najlepšími pri odbúravaní administratívnych a regulačných prekážok podnikania, medzi najhoršími v oblasti vedy a výskumu a tiež v liberalizácii telekomunikácií. Potrebu jasnej stratégie pri vytváraní konkurencieschopnej ekonomiky založenej na znalostiach dokumentujú hodnoty, ktoré posúvajú Slovensko do dolnej polovice členských krajín EÚ. Indexom rastu konkurencieschopnosti (GCI) na rok 2004, ktorý stanovilo Svetové hospodárske fórum (WEF), sa Slovensko dostalo na 43. priečku (žiadna zmena oproti roku 2003) zo 104 analyzovaných krajín. V porovnaní s členskými a kandidátskymi krajinami (vrátane Turecka) je na 22. priečke. Za Slovenskom je už len Lotyšsko, Taliansko a Poľsko. Index podnikateľskej konkurencieschopnosti 2004 (taktiež vypracovaný WEF) určuje Slovensku iba trochu lepšie hodnotenie - celkovo 39. miesto alebo 18. miesto z členských a kandidátskych krajín EÚ.

Plnenie cieľov Lisabonskej stratégie v Slovenskej republike

Slovenská republika sa začína aktívne zapájať do procesov poznatkovo-orientovanej ekonomiky, keď vydala na vedu v roku 2003 0,59% HDP a do roku 2010 má dosiahnuť úroveň 1,8 %, tzn. že do roku 2010 nedosiahne ani dnešnú úroveň EÚ (1,9%), ktorú Európa považuje za absolútne nedostatočnú a barcelonským cieľom je zvýšiť tento podiel na 3% HDP do roku 2010.

Hlavný cieľ stratégie je zabezpečiť, aby Slovensko čo najrýchlejšie dobehlo životnú úroveň najvyspelejších krajín EÚ. Tento cieľ sa dá dosiahnuť iba prostredníctvom rýchleho a dlhodobého hospodárskeho rastu. V trhovej ekonomike ho štát môže podporiť len tak, že bude vytvárať vhodné podmienky pre rast ekonomickej konkurencieschopnosti krajiny.

Konkurencieschopnosť Slovenska sa dá zabezpečiť len uskutočnením nevyhnutných štrukturálnych reforiem a vytváraním podmienok pre rozvoj tzv. znalostnej ekonomiky. Táto stratégia je preto postavená na dvoch hlavných pilieroch:

- úspešné dokončenie štrukturálnych reforiem a udržanie ich výsledkov;
- systematické naplnenie rozvojovej časti Lisabonskej stratégie.

Platí to aj o takej citlivej oblasti ako je poľnohospodárstvo. Stratégia Slovenska je zamerať sa na štyri hlavné oblasti:

- informačná spoločnosť;
- veda, výskum a inovácie;
- podnikateľské prostredie;
- vzdelávanie a zamestnanosť.

V priebehu niekoľkých rokov je potrebné zabezpečiť informatizáciu spoločnosti, informačnú gramotnosť ľudí, efektívnu elektronizáciu verejnej správy a širokú dostupnosť internetu. Ďalšou prioritou je efektívne podporovanie prepojenia vedy, výskumu a inovácii a ich prenos do reálnych výstupov v hospodárstve, výchova vedcov medzinárodnej kvality ich dlhodobý

rozvoj a adekvátne motivovanie. Výsledkom bude zvýšenie celkovej vzdelanosti, produktivity a zamestnanosti.

ZÁVER

Naplnenie cieľov Lisabonskej stratégie v prvej etape bolo skôr neúspešné, kvôli základným problémom a to sú: veľa vytýčených cieľov, nejednotnosť pri presadzovaní týchto cieľov, pretože sú často protichodné, vyzdvihovanie parciálnych cieľov niektorými vládami členských štátov a neochota ich plniť, lebo si vyžadujú v niektorých prípadoch nepopulárne opatrenia. Takisto nie všetky stanovené ciele vyhovujú všetkým krajinám. Podľa Svetového hospodárskeho fóra (WEF) sú dve najväčšie ekonomiky EÚ, a to Nemecko a Francúzsko na posledných miestach pri implementácii cieľov stratégie. Jednoduchšiu úlohu pri naplňaní majú nové členské štáty, ktoré majú naštartované hospodárske reformy kvôli prijatým predvstupovým opatreniam.

Vysoká nezamestnanosť, vysoká úroveň nezamestnanosti žien, mládeže a nízka úroveň kvalifikovanej pracovnej sily spolu s obrovskými regionálnymi rozdielmi, nízka podpora vedy a vzdelania a ich nedostatočná prepojenosť na hospodársku realitu jasne definujú problémy a výzvy Slovenska. Pozitívne je odbúravanie administratívnych prekážok pri vytváraní pracovných miest a liberalizácia telekomunikačného sektora, čím sa napreduje k informačnej gramotnosti a k rastu vzdelanosti spoločnosti.

Napriek negatívam je na ďalšie obdobie stanovisko EÚ, prioritácia a naplnenie stanovených cieľov Lisabonskej stratégie.

LITERATÚRA

1. **EURACTIV, 2005.** *Lisabonská stratégia* [online]. [cit. 2005-06-11]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/?a=list_sek&sid=223&pid=223>.
2. **EURACTIV, 2005.** *Slovensko a Lisabonská stratégia* [online]. [cit. 2005-06-11]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/?a=list_sek&sid=223&pid=223>.
3. **MF SR, 2005.** *Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010* [online]. [cit. 2005-06-11]. Dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.sk/mfsr/mfsr.nsf/0/E2D320D88D34B4B0C1256FAF0037527D?OpenDocument>>.
4. **EUROINFO, 2005.** *Lisabonská stratégia EÚ* [online]. [cit. 2005-06-11]. Dostupné na internete: <<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=957>>.
5. **SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC, 2005.** *Lisabonská stratégia pre Slovensko* [online]. [cit. 2005-06-11]. Dostupné na internete: <http://www.sakba.sk/bulletin/2005/bull1/s25_28.pdf>.
6. **TAPSCOTT, D. 2005.** *Digitálna ekonomika*. Praha: Computer Press, 1999. 350 s. ISBN 80-77-226-176-2
7. **TVRDOŇ, J. 2005.** Nová ekonomika a podniková úspešnosť. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Faktory podnikovej úspešnosti - 2002“*. Nitra: SPU, 2002, s. 369-373. ISBN 80-8069-138-X.

Kontaktná adresa:

Ing. Alfréd Veselovský, SPU Nitra Tr. A. Hlinku 2, +421 37 6508 585, alfred.veselovski@fem.uniag.sk

Ing. Lucia Vaňová, SPU Nitra Tr. A. Hlinku 2, +421 37 6508 585, lucia.vanova@fem.uniag.sk